

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(7)
บทนำ การทบทวนจีนเป็นประเทศมหาอำนาจของจีนในศตวรรษที่ 21 และยุทธศาสตร์และผลประโยชน์ของประเทศไทยจีนและประเทศไทย มหาอำนาจต่างๆ ในเอเชีย	1
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร	
บทที่ 1 พัฒนาการของสถานการณ์ความมั่นคงในอาเซียน: การก่อตั้งอาเซียนและพัฒนาการของอาเซียน	37
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร	
บทที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายในแผนปฏิบัติการของประชาคม การเมืองและความมั่นคงอาเซียน	79
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร	
บทที่ 3 ยุทธศาสตร์ของประเทศไทยต่ออาเซียน รองศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร เทพชาติรี	163
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจิตรธนาภักษ์	
บทที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างอินโดนีเซียกับสหรัฐอเมริกาและจีน รองศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร	221
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจิตรธนาภักษ์	
บทที่ 5 นโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของอินเดีย	241
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร	
บทที่ 6 บทบาทของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกและอาเซียน	263
ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร	
บทที่ 7 เวียดนามกับความมั่นคง: ประเทศไทยอำนาจและความขัดแย้ง ในทะเลจีนใต้	283
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญาพิพิธ ศรีพนา	
บทสรุปและยุทธศาสตร์ของประเทศไทย	325
ภาคผนวก	327

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาสถานการณ์ความมั่นคงของโลกและภูมิภาคเอเชียตะวันออกและอาเซียน โดยเฉพาะผลประโยชน์และนโยบายยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของประเทศไทยสมาชิกที่สำคัญบางประเทศของอาเซียน ทั้งนี้ โดยคณะผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาตั้งแต่วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งองค์กรอาเซียนโดย ดร.ณัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยในปี 1966 ถึงปี 1967 ซึ่งได้พบท้อเท็จจริงว่า ดร.ณัด คอมันตร์ มีความเห็นว่านโยบายต่างประเทศของไทยในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองฟังฟิล ประเทศาหนาอำนาจสหรัฐอเมริกาและองค์กรซีโต้ที่ตั้งขึ้นเมื่อเดือนกันยายน 1954 ใน การป้องกันภัยคุกคามจากการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์มากเกินไปและไม่ได้ผล เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การต่อต้านลัทธิ คอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผู้เดียว การปรับเปลี่ยน ยุทธศาสตร์ของผู้นำสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ไม่เคยปรึกษาหารือกับ ประเทศพันธมิตร ซีโต้ และประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนและให้ใช้ฐานทัพของ ทหารในประเทศไทยในการทำงานในเวียดนามและกัมพูชาในยุค 1954-1975 ผู้นำ สหรัฐฯ ปฏิเสธข้อเรียกร้องของรัฐบาลไทยที่ให้ซีโต้ส่งทหารเข้าไปช่วยเหลือประเทศ ลาวที่ถูกฝ่ายขบวนการປະເທດລາວและทหารเรียดนามเนื้อโจรต้องย่างหนักในปี 1960- 1961 โดยให้เหตุผลที่หลอกหลวงผู้นำประเทศไทย สหรัฐฯ ยินยอมออกแฉลงการณ์ ร่วมกันด้วยรัฐในต้นปี 1962 ต่อเมื่อประเทศไทยซึ่งลาออกจากองค์กรซีโต้เท่านั้น

ในปี 1965 รัฐบาลไทยยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพอากาศในประเทศไทย 7 แห่งโจนดีเวียดนาม ลาวและกัมพูชา ซึ่งทำให้จีนและโซเวียตเตือนไทยเรื่องการให้ สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพ เนื่องจากจีนหวั่นระแวงว่าสหรัฐฯ อาจใช้ฐานทัพในประเทศไทย โ久มตีภาคใต้ของจีน แต่เมื่อรัฐบาลไทยไม่สนใจคำเตือนของจีนและโซเวียต จีนจึงตอบโต้ ประเทศไทยโดยการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้เคลื่อนไหวโดยใช้ อาวุธซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของไทย

ในขณะเดียวกัน ความขัดแย้งระหว่างมาลายา-ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและสิงคโปร์ ในช่วงปี 1961-1967 ก็รุนแรงจนอาจเกิดสงครามใหญ่ระหว่างประเทศไทยล่ามีได้

โดยเฉพาะภายหลังการจัดตั้งสหพันธ์รัฐมานาเลเซียในปี 1963 เพราะอินโดนีเซียดำเนินนโยบาย “บดขี้” มาเลเซีย ในขณะที่องค์กรอาสา (Association of Southeast Asia) และองค์กรมาฟลินโด (Maphilindo) ก็ไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

ดังนั้น ในปลายปี 1966 และต้นปี 1967 ดร.ณัด ได้เสนอแนวคิดเรื่องการก่อตั้ง “องค์กรความร่วมมือแห่งภูมิภาคประชาชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (South-east Asian Association of Regional Cooperation – SEAARC) ให้ผู้นำประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พิจารณา รวมทั้งขอร้องให้รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย ซักขวัญให้ พม่า ลาว และกัมพูชา เข้าร่วมด้วย แต่ประเทศไทยล่า�ันบปฏิเสธ รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซียคือ นายอดัม มาลิก ได้เสนอให้เปลี่ยนชื่อ SEAARC เป็น ASEAN เพื่อให้เรียกได้ง่ายขึ้น

โดยสรุป วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งองค์กรอาเซียนของ ดร.ณัด คอมันตร์ คือ ต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียนเอง โดยไม่มีประเทศมหาอำนาจภายใต้การควบคุม เช่น จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน เพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองกับประเทศมหาอำนาจ ภายนอก และลดการพึ่งพิงสหรัฐฯ หรือเป็นอิสระจากอำนาจการครอบงำของสหรัฐฯ และมีอำนาจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงที่เป็นอิสระของตนเอง

งานวิจัยนี้ยังได้ศึกษานโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจที่สำคัญที่มีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย เพื่อให้ทราบถึงผลประโยชน์ นโยบายต่างประเทศ และยุทธศาสตร์ของประเทศไทยล่า�ันที่มีต่ออาเซียน ผลการศึกษาพบว่า สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และอินเดีย มีความหวาดระแวงต่ออำนาจและอิทธิพลทางเศรษฐกิจและทางทหารของจีนที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วใน 30 ปี ที่ผ่านมา สหรัฐฯ วิตกว่าจีนจะมีอิทธิพลครอบงำภูมิภาคเอเชียตะวันออกและอาเซียน ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (Soft Power) และกีดกันสหรัฐฯ ออกจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เช่น โครงการร่วมมือจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกบนพื้นฐานของอาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) สหรัฐฯ จึงสนับสนุนโครงการจัดตั้งกลุ่มหุ้นส่วนประเทศไทยการค้าเสรีแปซิฟิก (Trans Pacific Partnership – TPP) โดยไม่ยอมให้จีนเข้าร่วมเพื่อแข่งขันกับจีน โดยการซักขวัญประเทศไทยสมาชิกอาเซียนหลายประเทศ

ให้เข้าร่วมด้วย ดังนั้น การแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ กับจีนทางเศรษฐกิจก็เป็นอันตรายต่อการร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยเฉพาะนโยบายการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2015 ประเทศสมาชิกอาเซียนอาจถูกแบ่งแยกออกเป็น 2-3 กลุ่มโดยร่วมมือกับประเทศไทยอำนวยภารกิจภายใต้ เช่น กลุ่มนิยมสหรัฐฯ กลุ่มนิยมจีน และกลุ่มเป็นกลาง เป็นต้น

ความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนาม พลิบปินส์ มาเลเซียและบรูไน ในปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลและเนื้อที่ทางต่างๆ ในทะเลจีนใต้ เป็นสาเหตุให้สหรัฐฯ ขยายบทบาทเข้ามาในอาเซียนอีกภัยหลังที่สหรัฐฯ ได้ถอนทหารออกจากเวียดนามได้ในปี 1973

ในปี 2009 สหรัฐฯ เริ่มกลับมาสนใจอาเซียนอย่างใกล้ชิดเพื่อ “ปิดล้อมจีน” โดยกระซับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ ของจีนที่มีปัญหาระหว่างประเทศนี้ หรือเขตแดนทางทะเลกับจีน เช่น เวียดนาม พลิบปินส์ มาเลเซีย รวมทั้ง อินโดนีเซีย ไทย ลาว กัมพูชาและอินเดีย ทำให้จีนมีความหวั่นระแวงสหรัฐฯ เพิ่มมากขึ้น สหรัฐฯ พยายามเสนอตัวเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยปัญหาและประกาศยืนยันสิทธิพิเศษในการเดินเรือเสรีของตนในทะเลจีนใต้

ดังนั้น การแข่งขันระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งทางเศรษฐกิจและทางทหาร อาจมีผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต ถ้าประเทศไทยแล่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ได้โดยสันติวิธี และประเทศสมาชิกอาเซียนที่ขัดแย้งกับจีนเห็นผลประโยชน์แห่งชาติเฉพาะหน้าของตนสำคัญมากกว่าผลประโยชน์ของการร่วมมือในกลุ่มประเทศอาเซียน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไม่ได้มีความขัดแย้งกับจีนในปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ เช่น อินโดนีเซีย ควรจะยืนมือเข้าช่วยแก้ปัญหานี้โดยทางการทูตอย่างลับๆ และในกรอบเวทีการประชุมของอาเซียนต่างๆ โดยสันติวิธีและเป็นธรรม

สำหรับแผนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน หรือ APSC Blueprint นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแผนปฏิบัติการดังกล่าวมีเป้าหมายเชิงอุดมคติแบบเสรีนิยม

ประชาธิปไตยสูงที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ยาก หรือต้องใช้ระยะเวลานานกว่า เวลาที่กำหนดไว้ เนื่องจากประเทศไทยของอาเซียนสองประเทศ คือ เวียดนาม และลาว ยังคงปกครองโดยพระคocomมิวนิสต์ และบูรณาภิรัฐต้านแบบ สมบูรณ์แบบสิทธิระบัต

ในขณะที่สิงคโปร์เป็นประชาธิปไตยโดยมีพระการเมืองพระคเดิมภูมิอำนาจ มาโดยตลอด และปราบปรามพระคฝ่ายค้านและห้ามสื่อมวลชนวิจารณ์รัฐบาล ส่วน ไทยมีปัญหาการเมืองภายในที่ยังมีความขัดแย้งระหว่างพระคต่างๆ อยู่สูง ในขณะ ที่พม่าเพิ่งจะเริ่มเปิดประเทศและพัฒนาการระบบประชาธิปไตย ดังนั้น การตั้งเป้า จะให้ APSC ส่งเสริมการพัฒนาการเมืองโดยยึดหลักประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ การมี ธรรมาภิบาล เศรษฐกิจ ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ฯลฯ ตามที่ระบุไว้ ในกฎบัตรอาเซียนนั้น จะต้องใช้ระยะเวลานานหรือเป็นไปไม่ได้สำหรับ ลาว เวียดนามและบูรณาภิรัฐต้าน แม้แต่ประเทศเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองของตนให้ เป็นระบบเสรีประชาธิปไตย

อุปสรรคประการที่สองคือ ในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออก เอียงใต้ (TAC) และกฎบัตรอาเซียน ได้ระบุหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 6 ประการ ซึ่งมีอยู่ 2 ประการที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยคือ 1) หลักการ ไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศกันและกัน และ 2) หลักการที่ประเทศไทยสมาชิก มีสิทธิในการดำรงไว้ซึ่งความอิสระของประเทศของตนเป็นอิสระจากการแทรกแซง การบุ่นทำลาย หรือการบีบบังคับของประเทศภายนอก ส่วนกฎบัตรอาเซียนยังคง ยึดหลักการตัดสินใจโดยฉันหมาย ทำให้การตัดสินใจต่างๆ ของผู้นำอาเซียนเกิดได้น้อย ที่สำคัญคือ ปัญหาความหลากหลายของระบบการเมืองของกลุ่มประเทศอาเซียนมีผล ต่อการตีความและการนำแผนปฏิบัติการของ APSC ไปใช้

รายงานวิจัย

การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของแผนงาน
การจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
(APSC Blueprint) และการประเมินบทบาทของ
ประเทศไทยอำนาจในเอเชีย

เสนอต่อ

ลักษณะ
เลขที่ 341.247
ก 452
2559
เลขทะเบียน บ 922
วันที่ - 4 ส.ค. 2559

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

รายงานคณะกรรมการ

จาก

ศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย

ศิริไกร

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร

เทพชาตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา

สุจิตรธนารักษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อัญญาทิพย์

ศรีพนา

สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี